

Kristin Dalen, Åge A. Tiltnes og
Selma S. F. Yssen

Effekter av EØS-midlene 2004–2021

Fafo-notat
2023:02

Kristin Dalen, Åge A. Tiltnes og Selma S. F. Yssen

Effekter av EØS-midlene 2004–2021

Fafo-notat 2023:02

Fafo-notat 2023:02

© Fafo 2023

ISSN 0804-5135

Innhold

1 Innledning	4
2 Om EØS-midlene	5
2.1 Forspill, 1994–2003	5
2.2 Periode 1, 2004–2009.....	6
2.3 Periode 2, 2009–2014.....	6
2.4 Periode 3, 2014–2021.....	6
2.5 Avtalene og aktørene.....	7
2.6 Sen oppstart av periode 3.....	8
3 EØS-midlene i norsk europapolitikk.....	10
4 Effekter av EØS-midlene	12
4.1 Sosial og økonomisk utjevning	12
4.2 Utjevning mellom land.....	12
4.3 Utjevning mellom regioner og grupper	13
4.4 Bilaterale relasjoner	15
4.5 Effekter i Norge.....	15
5 Informasjon om ordningen	17
Litteratur	19

1 Innledning

Til tross for at Norge har valgt å stå utenfor Den europeiske union, har Norge over tid blitt knyttet gradvis nærmere til Europa og EUs 27 medlemsland.¹ Det skyldes blant annet EØS-avtalen fra 1994 som binder Norges politikk og rettsutvikling til EUs lovgivningsprosesser (Sultana, 2018, Stubholt & Grønnebakk, 2019). Avtalen, av Melchior (2020, s. 14) beskrevet som «bærebjelken i Norges samarbeid med EU» og av regjeringen (u.å.-a) kalt «hovedfundamentet i Norges samarbeid med EU», gjør Norge til en del av EUs indre marked med fri bevegelse av personer², varer, tjenester og kapital, og den gir norsk næringsliv adgang til et marked med 450 millioner mennesker. Et viktig element i Norges europapolitikk er EØS-midlene.

Dette notatet er en kondensert versjon av rapporten «EØS-midlene 2004-2021: Hva har Norge oppnådd?»³, som på oppdrag fra regjeringen, oppsummerer sentrale aspekter ved EØS-midlene.⁴ Rapporten er en deskriptiv gjennomgang av EØS-midlene skrevet for et norsk publikum. Det er ingen evalueringsrapport. Rapporten belyser hvordan de norske EØS-midlene har bidratt til to målsettinger: 1) sosial og økonomisk utjevning i det europeiske økonomiske samarbeidsområdet; og 2) styrkede bilaterale relasjoner mellom giver- og mottakerland. I tillegg tar rapporten for seg kunnskap og informasjon om ordningen og refererer synspunkter på EØS-midlenes forvaltning. Det siste punktet er ikke berørt i dette notatet. Rapporten baserer seg hovedsakelig på dokumentgjennomgang.⁵ I tillegg er 40 personer med god kjennskap til EØS-midlenes innretning og forvaltning intervjuet.⁶

Notatet følger stort sett gangen i rapporten: neste kapittel gjør kort rede for organiseringen av og innholdet i EØS-midlene. Deretter, i kapittel 3, plasseres EØS-midlene innenfor rammen av norsk europapolitikk. Kapittel 4 oppsummerer hva EØS-midlene har oppnådd med hensyn til utjevning og bilateralt samarbeid. Det siste kapittelet ser på kjennskap til EØS-midlene i Norge og mottakerlandene og hvordan informasjonsarbeidet om ordningen bedrives.

¹ Disse er: Belgia, Frankrike, Italia, Luxembourg, Nederland, Tyskland, Danmark, Irland, Hellas, Portugal, Spania, Finland, Sverige, Østerrike, Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Malta, Kypros, Bulgaria, Romania og Kroatia.

² Det er snakk om juridiske personer, det vil si både enkeltindivider (spesielt arbeidskraft) og selskaper.

³ Nettadresse <https://www.faf.no/zoo-publikasjoner/eos-midlene-2004-2021>

⁴ «Bestillingen» ligger i Hurdalsplattformen (Regjeringen 2021a: 79).

⁵ Gjennomgangen omfatter et utvalg av EØS-midlenes rammeplaner, programplaner, årsrapporter og sluttrapporter, evalueringer, styringsdokumenter med mer. Sentrale norske dokumenter som Stortingsmeldinger, Stortingsproposisjoner og NOUer. Regjeringers redegjørelser til Stortinget om viktige EU/EØS-saker er også inkludert.

⁶ En liste over informanter og deres institusjonstilknytning finnes i rapporten.

2 Om EØS-midlene

EØS-midlene er forankret i EØS-avtalens artikler 115–117 og utgjør Norge, Island og Liechtensteins bidrag til å redusere økonomiske og sosiale forskjeller i EØS-området (Regjeringen 2021b). EØS-midlene består av to finansieringsordninger: en EØS-ordning, der alle tre landene bidrar, og en norsk ordning. Siden 2004 har Norge bevilget over 95 prosent av EØS-midlenes samlede budsjett på 5,9 milliarder euro (over 60 milliarder kroner), mens Island og Liechtenstein har bevilget det resterende.⁷ Selv om dette altså strengt talt handler om to ordninger, behandles de her under ett.

EØS-midlene går til land som kvalifiserer til støtte fra EUs samholdighetsfond, det vil si EU-land med bruttonasjonalinntekt (BNI) per innbygger under 90 prosent av EU-gjennomsnittet.⁸ Allokeringen til hvert land baseres på fondets fordelingsnøkkel. Siden 2004 har det vært tre perioder med EØS-midler (tabell 1). Det fant sted en markant nominell årlig økning i midlene fra periode 1 til periode 2, mens den årlige økningen var langt mindre mellom de to siste periodene. Norge startet i 2022 forhandlinger med EU om en ny periode med EØS-midler.

Tabell 1 EØS-midlene. Bevilgninger per periode og per år i hver periode. Milliarder euro.

	Per periode	Per år i perioden
Periode 1, 2004–2009, 5 år	1,3	0,26
Periode 2, 2009–2014, 5 år	1,8	0,36
Periode 3, 2014–2021, 7 år	2,8	0,40
Periode 3, 2014–2021, uten Ungarn, 7 år	2,6	0,37

2.1 Forspill, 1994–2003

EØS-midlenes historie går tilbake til 1. januar 1994, da avtalen om det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, EØS-avtalen, trådte i kraft.⁹ Avtalen ga Norge tilgang til Europas indre marked. Samtidig ble det etablert en finansieringsmekanisme der EØS-landene Østerrike, Finland, Sverige, Liechtenstein, Island og Norge i årene 1994–1998 bidro med 500 millioner euro i støtte til fattige deler av EU som Hellas, Irland, Nord-Irland, Portugal og deler av Spania. Etter at Sverige, Finland og Østerrike ble EU-medlemmer falt støtten til knappe 120 millioner euro for 1998–2003.

⁷ Bidrag under EØS-delen av ordningen er vektet etter størrelsen på landenes økonomi, det vil si deres brutto nasjonalprodukt (summen av alle varer og tjenester produsert i løpet av ett år).

⁸ Samholdighetsfondet er en støtteordning innenfor EU som tar sikte på å bygge ned sosiale og økonomiske forskjeller og fremme bærekraftig utvikling.

⁹ EØS-avtalen ble framforhandlet og underskrevet av sju av medlemslandene i Det europeiske frihandelsområdet EFTA og det daværende EF (Det europeiske fellesskap) i mai 1992. Imidlertid avviste sveitserne avtalen i et referendum, og EFTA-landene Finland, Sverige og Østerrike gikk inn i Den europeiske union (EU) i 1995. Siden den gang har EØS-avtalen kun omfattet EFTA-landene Liechtenstein, Island og Norge og EU. Se Rye (2019) om Norges forhold til Europa, inkl. opprettelsen av EØS-avtalen.

2.2 Periode 1, 2004–2009

Med EUs utvidelse mot øst i 2004 kom det inn mange nye land som hang langt etter de fleste av EUs øvrige medlemsland med hensyn til sosial og økonomisk utvikling. De tre EFTA-landenes bidrag til de fattigste landene gikk kraftig opp til 1,3 milliarder euro. Samtlige nye EU-stater ble del av EØS-midlene. Irland og Nord-Irland var ikke lenger inkludert. I 2007 ble også Bulgaria og Romania EU-medlemmer og innlemmet i ordningen, som dermed hadde i alt 15 mottakerland.

I denne perioden fikk man på plass et eget forvaltningsorgan eller sekretariat for ordningen i Brussel (Financial Mechanism Office, FMO). De om lag 1200 prosjektene fordelte seg på ti prioriterte sektorer forhandlet fram med EU-kommisjonen, temaområder som gjenfinnes i periode 2 og 3: miljøvern og bærekraftig utvikling, kulturvern, helse og barneomsorg, justistiltak, utvikling av menneskelige ressurser, forskning, sivilt samfunn og regionalt samarbeid. Innretningen i mottakerlandene ble tilpasset deres respektive behov og prioriteringer. Bruken av midlene skulle bidra til å styrke forbindelsene mellom giver- og mottakerland. Om lag en femtedel av alle prosjekter hadde en norsk partner.

2.3 Periode 2, 2009–2014

I denne perioden økte størrelsen på EØS-midlene til 1,8 milliarder euro. På tampen av perioden ble Kroatia medlem av EU og mottaker av EØS-midler, mens Spania ble faset ut av ordningen fordi økonomien var styrket og landet ikke lenger var kvalifisert.

For å koordinere aktivitetene bedre, gikk man fra et prosjektfokus i periode 1 til et programfokus. De fleste prioriterte sektorer ble videreført med karbonfangst, grønn industriell innovasjon, og anstendig arbeid og trepartssamarbeid som nye innsatsområder. Til sammen ble over 7100 prosjekter finansiert. Femtiåtte prosent av programmene og 34 prosent av alle prosjektene inneholdt samarbeid mellom giver- og mottakerland, en markant økning fra periode 1, og i tråd med den nye målsettingen om styrket bilateralt samarbeid. Et eget fond for bilaterale relasjoner bidro til å løfte dette arbeidet.

Oppfølgingen av EØS-midlene ble ytterligere skjerpet ved mer vekt på målesystemer, prosedyrer og rapporteringsrutiner. FMO ble forsterket, og ved utgangen av 2012 hadde sekretariatet 50 ansatte, en kraftig vekst fra fire ansatte ved oppstarten i 2004.

2.4 Periode 3, 2014–2021

Mens de to første periodene med EØS-midler varte i fem år hver, varer periode 3 i sju. Budsjettet er økt til 2,8 milliarder euro. Innretningen av midlene er forholdsvis lik den i forgående periode, med noen nye programtemaer. Ett av dem er å forbedre livssituasjonen til romer. Tydeliggjøring av innsats for rettigheter og godt styresett samt aktiviteter på justisfeltet er konkretisert med flere separate temaområder.

Tabell 2 Prioriterte sektorer og programområder innenfor EØS-midlene 2014–2021.

Sektor	Programområde
Innovasjon, forskning, utdanning og konkurransekraft	1. Næringsutvikling og innovasjon for små og mellomstore bedrifter 2. Forskning 3. Utdanning, stipend, lærlingordninger og ungt entreprenørskap 4. Balanse mellom jobb og fritid 5. Sosial dialog og anstendig arbeid (kun norsk ordning)
Sosial inkludering, ungdomsledighet og fattigdomsbekjempelse	6. Europeiske helseutfordringer 7. Inkludering og myndiggjøring av romer 8. Barn og unge i faresonen 9. Ungdoms deltakelse i arbeidslivet 10. Lokal utvikling og fattigdomsbekjempelse
Miljø, energi, klimaendringer og lavkarbonøkonomi	11. Miljøvern og økosystemer 12. Fornybar energi, energieffektivisering og energisikkerhet 13. Klimaendringer
Kultur, sivilt samfunn, godt styresett og grunnleggende rettigheter	14. Kulturelt entreprenørskap, kulturarv og kultursamarbeid 15. Sivilt samfunn 16. Godt styresett, ansvarlige offentlige institusjoner og åpenhet 17. Menneskerettigheter (nasjonal oppfølging i mottakerlandene)
Justis- og innenriksaker	18. Asyl og migrasjon 19. Kriminalomsorg 20. Internasjonalt politisamarbeid mot organisert kriminalitet 21. Effektive domstoler og styrket rettsstat 22. Vold i nære relasjoner 23. Forebygging og beredskap mot katastrofer

Kilde: Regjeringen (u.å.-b).

Periode 3 inneholder også to regionale fond: fond mot ungdomsledighet og fond for regionalt samarbeid. Begge fondene åpner for deltakelse fra land utover de tre giver- og 15 mottakerlandene, og noen av prosjektene har derfor også deltakelse fra andre EØS-land, Øst-Europa, Balkan og Tyrkia. Hvert mottakerland setter av minimum to prosent av støtten til bilaterale fond, som skal bidra til å styrke kontakten og samarbeidet mellom giver- og mottakerland.

I periode 3 kvalifiserer i utgangspunktet 15 land til EØS-midler til programgjennomføring: Bulgaria, Estland, Hellas, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekia og Ungarn. Giverlandene og Ungarn kom imidlertid ikke til enighet om en uavhengig fondsoperatør til sivilt samfunnprogrammet, hvilket betyr at Ungarn ikke gjennomfører noen programmer i denne perioden.

Totalt er det per 6. januar 2023 finansiert over 5800 prosjekter, og tallet vil stige ettersom perioden varer til april 2024. Trenden med økt samarbeid mellom giver- og mottakerland ser ut til å fortsette i og med at 37 prosent av alle prosjektene nå har en partner fra et giverland. Periode 3 har også videreført den resultatbaserte tilnærmingen til oppfølging og styring av midlene i regi av FMO, som nå teller over 70 ansatte.

2.5 Avtalene og aktørene

Den overordnede avtalen om EØS-midlene framforhandles mellom giverlandene og EU. Basert på avtalen med EU utarbeider Norge og de to andre giverlandene, den såkalte Blåboka, som angir prioriterte sektorer og programområder for EØS-midlene.

Norges arbeid ledes av Utenriksdepartementet med innspill fra relevante fagdepartementer.

Sammen med hvert av mottakerlandene utarbeides det på dette grunnlaget en rammeavtale, som regulerer implementeringen av EØS-midlene. Blant annet spesifiseres programmer og programbudsjetter, programoperatører i mottakerlandene, programpartnere i giverlandene, og internasjonale programpartnere. Det utnevnes også nasjonale kontaktpunkt i hvert mottakerland — ofte en institusjon tilsvarende vårt finansdepartement eller statsministerens kontor — med overordnet ansvar for gjennomføring av rammeavtalen.

I forhandlingene mellom giver- og mottakerland konsulteres Europakommisjonen for å sikre at strukturfondene og EUs øvrige støtteordninger og EØS-midlene ikke leder til tiltak og prosjekter som dupliserer, men snarere utfyller hverandre og benyttes så effektivt som mulig. Ikke sjelden benyttes EØS-midlene til å finansiere aktiviteter på områder der EU-finansiering eller nasjonale bevilgninger er utilgjengelige eller utilstrekkelige.

Programoperatørene i mottakerlandene — ofte fagdepartementer eller andre offentlige institusjoner med nasjonalt ansvar for et politikkområde — er ansvarlig for å konkretisere programmene. Som hovedregel tildeles prosjektmidler etter offentlig utlysning. Søkere kan være både private og offentlige institusjoner, kommersielle som ikke-kommersielle aktører og frivillige organisasjoner. Prosjekter kan, men må ikke, ha en giverlandspartner.¹⁰

Norske programpartnere er offentlige organer og fagetater med nasjonale mandater på sine felt. I inneværende periode er det 18 norske programpartnere.¹¹ De bistår i utformingen av programmer, bidrar med kompetanse og erfaring i programgjennomføring, hjelper til med å skaffe norske prosjektpartnere, og tilrettelegger for prosjektsamarbeid mellom institusjoner i Norge og i mottakerland.

Mellomstatlige organisasjoner som EUs byrå for grunnleggende rettigheter, Europarådet og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling er også programpartnere. De gir råd og bistand til FMO, Utenriksdepartementet og andre aktører innenfor EØS-midlene når det gjelder menneskerettigheter, demokrati og rettsstat. Gjennom deltakelse i enkeltprogrammer er de med på å sikre at programmene er i tråd med internasjonale standarder, avtaler og traktater, og de bidrar med kapasitetsbygging. Programpartnere og prosjektpartnere får sine utgifter dekket av EØS-midlene.

2.6 Sen oppstart av periode 3

Periode 3 varer «i navnet» i sju år, fra 2014 til 2021. I realiteten strekker perioden seg til utgangen av april 2024, fordi man ble enige om ekstra tid til å avslutte aktiviteter.¹² Ved utgangen av 2021 var bare en tredjedel av midlene brukt, og i skrivende stund (januar 2023) kommer det fortsatt nye utlysninger.

¹⁰ I forskningsprogrammene er partnerskap obligatorisk.

¹¹ I alfabetisk rekkefølge er dette Barentssekretariatet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Domstolsadministrasjonen, Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet, Innovasjon Norge, Justis- og beredskapsdepartementet, Kriminalomsorgen, KS, Kulturdirektoratet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Miljødirektoratet, Norges forskningsråd, Norges vassdrags- og energidirektorat, Politidirektoratet, Riksantikvaren og Utlendingsdirektoratet. Det finnes også en liechtensteinsk og to islandske programpartnere. I tillegg til de nevnte programpartnere har Helsingforskomiteen en viktig rolle som støttespiller for fondsoperatørene innenfor Sivilt samfunn-programmet.

¹² 30. april 2024 er siste dato midler kan brukes på prosjektnivå. På programnivå har man tid fram til 31. desember samme år.

Det er blitt slik blant annet fordi forhandlingene tar lang tid. Avtalen med EU ble først undertegnet i mai 2016. I tillegg er det tid- og ressurskrevende å få på plass organiseringen av EØS-midlene i både mottaker- og giverland. Inneværende periode har dessuten bydd på spesielle utfordringer: først covid-19 og nedstengninger i to år og deretter krigen i Ukraina, begge hendelser med utsettelse og forsinkelser som konsekvens.

Ettersom mye av prosjektimplementeringen skjer i siste del av finansieringsperioden, daterer mye av empirien i rapporten og dette notatet seg til periode 2.

3 EØS-midlene i norsk europapolitikk

Det politiske Norge har vært delt i synet på hvordan Norges forhold til Europa skal organiseres, det vil si det har vært uenighet om norsk tilslutning til EU. Folkeavstemningene i 1972 og 1994 endte med knappe flertall mot EU-medlemskap, og siden siste avstemning har medlemskap ikke vært satt på den politiske dagsorden. En viktig grunn til det er at oppfatninger om EU-tilknytning «skjærer på tvers av både politiske partier og regjeringskoalisjoner» (Rye, 2019, s.183).

Til forskjell fra uenighet i medlemskapsspørsmålet, har det vært forholdsvis bred oppslutning om EØS-avtalen og norske tilpasninger til EU både blant de folkevalgte og i den offentlige opinionen (Rye, 2019; Sverdrup, 2019). Alle regjeringer siden inngåelsen av EØS-avtalen har styrt på grunnlag av den, og har ifølge Sverdrup (2019) bidratt til å «fordype» samarbeidet med EU.

Det er grunn å tro at norsk erkjennelse av det øvrige Europas betydning for norsk økonomi, velferd og sikkerhet har styrket seg betydelig siden EØS-avtalen ble inngått i 1994. Flere hendelser de senere år har bidratt til dette. Flyktningkrisen i 2014-2015, Russlands annektering av Krym i 2014 og krig mot Ukraina i 2022, og den globale koronapandemien som brøt ut i 2020, er noen eksempler. Den såkalte NAV-skandalen, som ble rullet opp høsten 2019, var en øyeåpner for manges forståelse av hvor tett norsk lovgivning er knyttet til EUs lovgivning. Strømkrisen i forbindelse med Ukraina-krigen har gjort enda flere oppmerksomme på våre nære relasjoner til Europa. Miljøbevegelsen framholder ofte EU som pådrivere i kampen mot global oppvarming.

Norsk europapolitikk utøves av den til enhver tid sittende politiske ledelse, embetsverk og eksperter ved å søke formalisert samarbeid med EU så langt det lar seg gjøre. Den norske EU-delegasjonen i Brussel benytter kontakter og nettverk, og deltar på uformelle møter for å skaffe seg informasjon og øve innflytelse (Haugevik & Græger, 2018). Norske tjenestemenn og fagfolk tar del i arbeidsgrupper og komiteer, faglige og sektorvise nettverk inn mot EU. I tillegg jobber norske fagdepartementer og norsk diplomati også bilateralt. Haugevik (2017) har beskrevet hvordan tilgang til informasjon, formidling av norske posisjoner og påvirkning av beslutninger i EU går gjennom «bakdøra», at Norges «vei til EU» går gjennom bilaterale partnerskap med utvalgte EU-land. Hun understreker ambassadenes viktige rolle. Kontinuerlig pleie av tilgangen til nettverk og ulike arenaer er avgjørende.

Litteraturgjennomgang og intervjuer har vist at EØS-midlene er viktig for den norske europapolitikken. De utgjør en ressurs som gir Norge «myk makt» i forhold enkeltland og EU (Johnsen & Rieker, 2015). EØS-midlene virker på flere ulike måter. Rapporten peker på noen av dem.

EØS-midlene gir norsk adgang til å drøfte felles politiske utfordringer og prioriteringer med EU og mottakerlandene. Ordningen åpner også for eksport av norske verdier. Prosjekter finansiert over EØS-midlene kan fungere som døråpner for diplomatiske og politiske samtaler. I tillegg til at EØS-midlene gjerne finansierer prosjekter med vekt på temaer som Norge anser som strategisk viktige, kan ambassader og embetsverk bruke henvisning til aktiviteter innenfor EØS-midlene som inngang til å ta opp andre temaer av norsk interesse.

Samarbeid om EØS-midlene gir norske aktører tilgang til frivillige organisasjoner, bedrifter, forskere, fagdepartementer og politikere i mottakerlandene, og via ordningen etableres det samarbeidsrelasjoner og bilaterale partnerskap. Disse relasjonene gir god informasjonstilgang og kan, direkte eller indirekte, benyttes som plattformer for å påvirke politikk i en retning norsk side mener seg tjent med.

EØS-midlene eksponerer en del norske institusjoner og personer for europeisk samarbeid for første gang, og gir andre aktører anledning til å styrke sitt internasjonale arbeid og bli bedre kjent med mottakerland og EU. Slikt arbeid gir bedre forståelse på tvers av land, språk og kulturer, noe som er gunstig for den enkelte aktør, og for landet, både på kortere og litt lengre sikt.

EØS-midlenes tusenvis av prosjekter og aktiviteter gir Norge (og Island og Liechtenstein) anledning til å sette tydelige fotavtrykk i mottakerlandene og synliggjøre sitt engasjement. Dette til forskjell fra ulike støtteordninger innenfor EU, der resultatene av bidragene til hvert enkelt land er langt mindre tydelig. Fotavtrykkene bidrar til å gjøre EU og mottakerlandene oppmerksomme på EØS-avtalen og norsk deltakelse på den europeiske politiske arena.

EØS-midlenes finansiering av programmer og prosjekter er et bidrag til utjevning og utvikling innenfor flere sosiale og økonomiske områder, og demonstrerer vilje til å understøtte EU-politikk. Det er en måte for Norge å gjøre seg «fortjent» til innflytelse og påvirkning på ulike politikkfelt og resulterer i politisk «goodwill» (Johnsen & Rieker, 2015).

Norge står utenfor EU, men har gradvis etablert formelt samarbeid med EU på flere områder. Norge er helt på linje med EU i vektleggingen av menneskerettigheter, demokrati, rettstat og godt styresett, og ønsker sammen med EU å motvirke den demokratiske tilbakegangen i enkelte europeiske land. Også på de fleste andre områder har EU og Norge felles problemforståelse og ønsker å finne løsninger gjennom utvikling av god politikk. To slike områder er bærekraftsmålene og det grønne skiftet. Følgene av krigen i Ukraina med matmangel, energitutfordringer og flyktningstrømmer er et annet.

Selv om Norge ofte karakteriseres som «best i klassen», det mest integrerte ikke-EU-land, er det ikke til å komme utenom at vi mangler representasjon og stemmerett i EUs mange organer som Rådet, Europakommisjonen, Europaparlamentet og EU-domstolen. Det betyr at Norge må gi sine synspunkter til kjenne og påvirke EU før beslutninger tas, gjennom det som tidligere handels- og utenriksminister Bjørn Tore Godal (2019) har beskrevet som «en aktiv samarbeidslinje overfor EU». EØS-midlene kan forstås som et viktig politisk instrument i denne norske europapolitikken.

4 Effekter av EØS-midlene

For at EØS-midlene skal bidra best mulig til sosial og økonomisk utjevning i Europa fordeles midlene på sektorer og programområder som er vesentlige for utvikling i hvert enkelt mottakerland og som utfyller EUs strategier for utvikling. Videre legges det vekt på områder som står sentralt i Norges europapolitikk og at det finnes potensial og interesse for samarbeid med Norge. EØS-midlene legger til grunn at godt styresett, grunnleggende rettigheter og demokrati er en forutsetning for sosial og økonomisk utjevning. Ordningen legger særlig vekt på minoriteter, sårbare grupper, likestilling, utsatte barn og unge, samt styrking av det sivile samfunn.

I dette kapittelet viser vi først til resultater for EØS-midlenes to overordnede målsettinger om økonomisk og sosial utjevning og bedre bilaterale relasjoner. I forlengelsen av den andre målsettingen løfter vi fram noen positive effekter for Norge.

4.1 Sosial og økonomisk utjevning

Sosial og økonomisk utjevning i EØS skjer langs flere dimensjoner. Utjevning kan bety reduserte økonomiske forskjeller innad og mellom land, regioner og befolkningsgrupper, men det kan også innebære bedre tilgang på utdanning og sosiale tjenester (helse, omsorg, sosialhjelp), godt styresett (rettstat, kompetanse og kapasitet i byråkrati og statsstrukturer), økt deltakelse og styrket medbestemmelse (sivilsamfunnet). Ved satsinger innenfor områder som ellers ikke ville blitt finansiert, bidrar EØS-midlene til utjevning av mottakerlands, regioners og lokalsamfunns adgang til å bygge opp kompetanse og fremme egen utvikling.

4.2 Utjevning mellom land

I tidsrommet 2004-2021 har de økonomiske forskjellene i Europa blitt redusert. Tall fra 2019 viser at de fleste land som kvalifiserer for EØS-midler har nærmet seg EUs gjennomsnitt for brutto nasjonalprodukt (BNP) per capita. Den samme utviklingen gjenspeiles i høyere verdier på FNs Human Development Index, lavere risiko for fattigdom og sosial eksklusjon, og lavere arbeidsledighet.

Selv om den økonomiske utviklingen i mottakerlandene går i riktig retning på makronivå, er det umulig å tilskrive endringene EØS-midlene, fordi de utgjør en svært liten del av all støtte landene mottar — de største bidragene kommer fra EUs struktur- og investeringsfond (samhørighetsfondet, det regionale utviklingsfondet, sosialfondet, fondet for rettferdig omstilling og så videre). For eksempel utgjorde EØS-midlene kun rundt 0,8 prosent av Polens samlede utviklingsstøtte i årene 2009–2014 (periode 2).

Det er likevel rimelig å tro at bruk av EØS-midlene på programmer innenfor utdanning, forskning, innovasjon og fornybar energi med mer styrker mottakerlandenes evne til industriutvikling og øker næringslivets konkurransekraft, understøtter økonomisk vekst og bidrar til utjevning mellom land. Prosjekter finansiert av EØS-midlene resulterte blant annet i at mer enn 1750 produkter og tjenester ble utviklet gjennom bedriftssamarbeid og innovasjon i periode 2. Mottakerlandenes kunnskaps-

sektorer er også tydelig styrket som et resultat av prosjekter innen EØS-midlene. I periode 2 var mer enn 3200 forskere og studenter involvert i samarbeid som medvirket til å styrke mottakerlandenes evne og mulighet til å utvikle prosjekter som kvalifiserer for finansiering fra EUs midler til forskning og innovasjon. Over halvparten av partnerne i forskningsprogrammene lyktes med å sikre seg EU-finansierte prosjekter. Større grad av internasjonalisering eksponerer både forskere og studenter for ny kunnskap som gir økt konkurransekraft. Blant mange eksempler er samarbeidet mellom SINTEF, NTNU, Tsjekkias tekniske universitet i Praha og Masaryk universitet i Brno, som har resultert i ny forskning om karbonfangst og karbonlagring.

Så godt som alle landene som mottar EØS-midler har ligget langt under egne målsettinger om andelen av BNP som skal brukes på forskning og innovasjon (Ecorys, 2019). Ved at EØS-midler som allokeres til forskning og utdanning, innovasjon og konkurransekraft styrker satsinger på områder som ellers ikke ville vært prioritert i mottakerlandene, er ordningen et godt eksempel på hvordan midlene bidrar til utjevning mellom mottakerlandene og de øvrige EU-landene.

Selv om mange av mottakerlandene har strategier og satsinger for å få ned klimagassutslipp og redusere energiforbruk, har disse over tid vært underfinansiert sammenliknet med andre europeiske land. I en undersøkelse fra 2018 sier to tredjedeler av programoperatørene innenfor denne sektoren at EØS-midlene har bidratt til å utvikle prosjekter som ellers ikke ville mottatt støtte (Ecorys, 2019).

4.3 Utjevning mellom regioner og grupper

Parallelt med at det skjer en økonomisk utjevning mellom land, viser tall fra EU at forskjellene innad i mange av landene har økt i takt med rask økonomisk vekst. Utvikling, innovasjon og investeringer konsentreres rundt hovedsteder og store byer, mens rurale og avsidesliggende områder sakker akterut. Samtidig henger noen grupper i befolkningen etter og har mindre mulighet til å delta i utvikling og økonomisk vekst. Dette gjelder spesielt marginaliserte og sårbare grupper som barn og unge, kvinner og minoriteter. EØS-midlene forsøker å bøte på denne negative trenden gjennom prosjekter som har som mål å bedre levekår spesielt blant disse gruppene. Slike prosjekter er viktige bidrag for å nå målsettingen om økonomisk og sosial utjevning nasjonalt.

Selv om utjevning mellom grupper er en overordnet målsetning for alle programområdene i EØS-midlene, er det spesielt programmer og prosjekter innenfor sektoren Sosial inkludering, ungdomsledighet og fattigdomsbekjempelse som har hovedvekt på inkluderende vekst og forbedring av levekår blant marginaliserte områder og grupper. Flere av mottakerlandene har prioritert prosjekter som gjennomføres i områder som skårer lavt på sosioøkonomiske indikatorer. Dermed oppnår man både bedre tilgang til grunnleggende tjenester og kapasitetsbygging av lokale myndigheter og sivilsamfunn.

I Estland er det blant annet etablert støttetilbud til foreldre med sårbare barn, og i periode 2 ble det gitt om lag 60 veiledningskurs (Estland, 2016). Resultatene førte til at flere av aktivitetene relatert til beskyttelse og integrering av sårbare barn og unge ble videreført og senere finansiert over nasjonale budsjetter. Dette er ett av flere eksempler på at midlene gjennom å finansiere prosjekter som ikke tidligere var prioritert i nasjonale strategier, har bidratt til utvikling av ny politikk.

I Romania har EØS-midlenes innsats i denne sektoren bidratt til bedre tjenestetilbud og levekår for sårbare barn og ungdom, romer, kvinner og fattige innbyggere i avsidesliggende områder. I periode 2 resulterte prosjekter gjennomført av myndig-

heter og frivillige organisasjoner til bedre utdanning for rundt 30 000 sårbare barn og unge, mer enn 30 000 mennesker fikk bedre tilgang til grunnleggende velferdstjenester, og helsetilbudet til sårbare grupper ble styrket gjennom utdanning av personell og etablering av klinikker og laboratorier.

EØS-midlene har gjennomført en rekke prosjekter rettet mot romer. Vi gjengir to eksempler fra periode 2: i) I en svært fattig bydel i den bulgarske byen Kyustendil bidro organisasjonen LARGO til å opprette et bydelsråd med bred deltakelse for rombefolkningen. Prosjektet og rådet styrket folks medbestemmelse og innflytelse opp mot lokale myndigheter, en innsats som blant annet resulterte i oppgradering av infrastruktur i området. ii) Det slovakiske Senter for forskning på etnisitet og kultur gjennomførte et prosjekt med mål å øke andelen romer som kvalifiserer seg til, og velger å ta, høyere utdanning. Prosjektet inneholdt blant annet informasjonsarbeid, kurs, stipend og coaching. Samarbeid med Universitet for økonomi i Bratislava resulterte i at universitetet tok opp sine første studenter med rombakgrunn.

Sosial utjevning er tett knyttet til identitet og kultur, og handler i stor grad om at alle skal ha muligheten til å finne sin likeverdige plass i samfunnet. Mye av EØS-midlenes virksomhet innenfor sektoren Kultur, sivilt samfunn, godt styresett og grunnleggende rettigheter, har som formål å medvirke til større toleranse og bedre integrering av ulike grupper. Denne sektoren er sterkt underfinansiert i mange av mottakerlandene, og bidragene fra EØS-midlene har vært svært viktige. For eksempel fører etableringen av barnehus og krisesentre, kompetanseheving og utdanning av fagpersoner som jobber eller skal jobbe med kvinner og barn i sårbare situasjoner, samt nye nasjonale retningslinjer og lovgivning, til sosial utjevning og likestilling mellom kjønnene.

Støtte til mangfoldige, uavhengige og aktive sivilsamfunn i mottakerlandene har siden 2004 vært et sentralt element i EØS-midlene. Sterke sivilsamfunn er en del av grunnmuren i velfungerende demokratier, de ivaretar innbyggeres grunnleggende menneskerettigheter, og sørger for at folk på meningsfullt vis kan delta politisk, økonomisk, sosialt og kulturelt. Sivilsamfunnet påser også at befolkningens stemmer hensyntas og at myndigheter holdes ansvarlig. I periode 2 ble nær 3000 NGO-drevne prosjekter gjennomført, om lag 4000 organisasjoner rapporterte økt kapasitet, mer enn 4000 NGOer deltok i prosesser knyttet til politikkutforming og 335 nye lover og retningslinjer ble forbedret etter påtrykk fra sivilsamfunnet.

EUs byrå for grunnleggende rettigheter konkluderte i 2022 at støtten til sivilsamfunnet gjennom EØS-midlene har spilt en helt sentral og uunnværlig rolle i opprettholdelsen av sivilsamfunnene i flere mottakerland og at midlene er den fremste, og noen ganger den eneste, kilden til finansiering av frivillige organisasjoner og sivilsamfunnsaktiviteter innenfor områdene demokratifremme, menneskerettigheter og politisk påvirkningskraft. Støtten utgjør et unikt bidrag til mer motstandsdyktige og bærekraftige sivilsamfunn ved at 15 prosent av midlene i sivilsamfunnsprogrammet er dedikert til kapasitetsbygging.

EØS-midlenes medvirkning til å styrke sivilsamfunnet pekes på som spesielt viktig i en tid der uavhengige organisasjoner og aktører er under sterkt press i flere land. Økende polarisering i det politiske landskapet, svekking av grunnleggende rettigheter, større grad av overvåkning, og mangel på finansieringskilder, er noen av utfordringene sivilsamfunn står ovenfor. Innretningen av programmet Sivilt samfunn sikrer at fondsoperatørene er uavhengige av myndighetene i mottakerlandet, noe som er spesielt viktig i mottakerland der uavhengige sivilsamfunnsorganisasjoner er under press fra egne myndigheter.

4.4 Bilaterale relasjoner

Styrking av bilaterale relasjoner handler om EØS-midlenes bidrag til samarbeid, felles resultater og økt gjensidig forståelse mellom giver- og mottakerland (FMO, 2016, 2017). Gjennom tilrettelegging for og oppfordring til partnerskap og kompetanseoverføring mellom aktører i mottaker- og giverland, skiller EØS-midlene seg fra finansieringsordninger i EU. Aktører i mottakerlandene på alle nivåer trekker fram at vektleggingen av bilateralt samarbeid gjør midlene attraktive å søke på, fordi det fører til god kvalitet i prosjekter og programmer. Det bilaterale fokuset reflekteres i samarbeid mellom institusjoner og personer i gjennomføring av programmer og prosjekter, i offentlig og privat sektor, i akademia og det sivile samfunn, og på administrativt og politisk nivå.

Partnerskap har vært og er vanligst innenfor programområdene miljø og grønn utvikling og justis, men spesielt innenfor forskning og utdanning. I programmene under overskriftene sivilt samfunn og sosial utvikling forekommer bilateralt samarbeid sjeldnere. Sluttrapporten for periode 2 konkluderer med at bilateralt samarbeid fører til bedre og mer realistiske programdokumenter, mer effektiv gjennomføring av prosjekter, stor grad av kunnskapsoverføring og erfaringsdeling, og gode resultater. Mer overordnet fører samarbeid og bilaterale aktiviteter til økt kompetanse, kulturell forståelse og kapasitet til internasjonalt samarbeid både blant institusjonene som deltar i samarbeidet og på politiske nivå. Norske diplomater i mottakerland trekker fram prosjekter finansiert av EØS-midlene som viktige for utviklingen av diplomatiske og politiske relasjoner og arbeidet med å fremme norske interesser. I periode 3 utgjør bilateralt samarbeid et sentralt element innenfor alle sektorer.

4.5 Effekter i Norge

Bred deltakelse på norsk side tyder på meget god oppslutning om EØS-midlenes overordnede målsetting om utjevning. Blant norske program- og prosjektpartnere finnes det et betydelig engasjement for å bistå partnere i mottakerlandene, og ønsket om å lykkes med prosjekter og aktiviteter er ofte sterkt. For mange handler innsatsen innenfor EØS-midlene om solidaritet og et ønske å bistå med kompetanse. Men, som indikert over, ligger det i målet om styrkede bilaterale relasjoner at samarbeid skal være til gjensidig nytte. I det følgende viser vi noen eksempler på hvordan EØS-midlene har positive virkninger for Norge og norske aktører.

For det første har EØS-midlene en direkte effekt ved å skape arbeid til norske miljøer og bedrifter. Samlet ble det utbetalt om lag 1 milliard kroner til norske prosjektpartnere i periode 2. Midlene finansierer altså et anselig om enn ukjent, antall norske arbeidsplasser. Dertil er dette aktivitet som i neste omgang kan resultere i andre prosjekter eller oppdrag – også finansiert utenom EØS-midlene. Norsk næringsliv har hatt nytte av ordningen. Et eksempel er den norske pantebedriften Tomra, som gjennom samarbeid med gjenvinningsbedrifter i Polen og Romania har fått innpass i nye markeder.

For det andre gir samarbeid gjennom EØS-midlene faglig utbytte for norske partnere. Innenfor kultursektoren gis for eksempel norske danse- og musikkmiljøer anledning til å utvikle seg teknisk og lære nye uttrykk. Kriminalomsorgen viser til at samarbeid rundt soningsforhold har satt sosiale relasjoner i norske fengsler på dagsorden. Faglig vekst er det store poenget med samarbeid på forskning og innovasjonsfeltet.

For det tredje betyr deltakelse i EØS-midlene at man bygger nye, og opprettholder verdifulle internasjonale nettverk, og for det fjerde at man i møte med andre lærer

seg å tenke annerledes og gjøre ting på nye måter. Vi henviser til Riksantikvaren, som skriver følgende på sin hjemmeside (u.å.):

Felles for [alle norske organisasjoner som har vært med i EØS-prosjekter] er at EØS-samarbeid har gitt en mulighet til å se egen organisasjon utenfra og se hvordan ting gjøres i andre land. Internasjonalt samarbeid åpner horisonten og bidrar til nytenkning.

For det femte har EØS-midlene uintenderte effekter eller i hvert fall effekter som ikke gjenfinnes som uttalte mål i ramme- og programavtaler. Eksempelvis kan samarbeidet med flere mottakerland om bedring av soningsforhold i fengsler føre til at det blir enklere for Norge å få til soningsoverføring til disse landene. Grønn omstilling av gammeldags, kuldrevet industri i mottakerlandene reduserer lokal forurensing og gjør bedrifter mer konkurransedyktige, men er åpenbart også bra for miljøet i Norge. Et tredje eksempel er at gjennom å insistere på godt styresett, demokratiske prinsipper og menneskerettigheter som bærende prinsipper for EØS-midlene, og ved å kanalisere en betydelig andel av midlene til sivilsamfunnsorganisasjoner, medvirker Norge til å demme opp for autoritære krefter. Dette kan forstås som et sikkerhetspolitisk tiltak for å sikre Norges og nordmenns trygghet.

Med det siste poenget har vi beveget oss over på en annen type effekt, nemlig den betydning EØS-midlene har som instrument i norsk diplomati og utenrikspolitikk, og som vi dekket i kapittel 3. I korthet gir ordningen Norge arenaer til å drøfte sentrale spørsmål med EU, landets viktigste internasjonale samarbeidspartner.

5 Informasjon om ordningen

Kunnskap om EØS-midlene og hva man oppnår er viktig for å sikre oppslutning og legitimitet. Her hjemme er en forståelse av EØS-midlenes politiske betydning for Norge også relevant. Det samme er kjennskap til hva norske aktører får igjen for deltagelse i ordningen.

I mottakerlandene utarbeider de nasjonale kontaktpunktene kommunikasjonsstrategier som har som mål å informere om finansieringsmuligheter ovenfor nåværende og potensielle deltakere i ordningen, og å øke kunnskapen om resultater og samfunnseffekter i befolkningen generelt. Strategiene blir utarbeidet og gjennomført i samarbeid med program- og fondsoperatører, prosjekteiere og FMO samt de tre internasjonale partnerorganisasjonene og representanter fra giverlandene (ambassader, program- og prosjektpartnere). Sentrale arenaer for kommunikasjon er nettsider, sosiale medier og informasjonskampanjer i tradisjonelle medier. I tillegg arrangeres en rekke aktiviteter for å øke EØS-midlenes synlighet, det være seg workshops, utstillinger, konserter, festivaler og podkaster.

Informanter i mottakerlandene forteller at kjennskapen til EØS-midlene både som finansieringsmulighet og som bidrag til lokal og nasjonal utvikling har økt betraktelig over tid. En måling viste for eksempel at andelen som hadde hørt om ordningen i Romania økte med 17 prosentpoeng fra 2014 til 2017. Bedre kjennskap til ordningen fører til bedre respons på prosjektutlysninger og dermed bedre kvalifiserte partnere og høyere kvalitet på prosjektgjennomføring, noe som i sin tur bidrar positivt til å nå målet om sosial og økonomisk utjevning.

God kjennskap til, og kunnskap om, EØS-midlene i EU utenom mottakerlandene er viktig for å demonstrere giverlandenes støtte til EUs politikk, inkludert målsettingen om et konkurransedyktig, grønnere og mer inkluderende Europa. Ordningens støtte til politikkfelt som ellers ville hatt begrenset finansiering gir Norge en profil som relevant bidragsyter. Innsatsen for frivillig sektor og vektlegging av karbonfangst og -lagring er to av flere eksempler på dette. Ved å være relevant og etablere seg som en viktig aktør på sentrale satsingsområder inkluderes Norge i større grad i EUs politikktutforming.

I Norge er det i all hovedsak programpartnerne som er ansvarlig for kommunikasjon om EØS-midlene til mulige prosjektpartnere, andre interessenter og den generelle befolkningen (FMO u.å.). Kommunikasjonen skal bedre kjennskap til ordningen og mulighetene for bilateralt samarbeid, prosjektresultater og overordnede samfunnseffekter. Selv om programpartnerne har lyktes godt med å nå eksisterende og mulige prosjektpartnere, har informasjons- og kommunikasjonsarbeidet rettet mot et bredere norsk publikum vært begrenset. Intervjuene våre peker på at dette til dels skyldes begrensede kommunikasjonsressurser. Men det skyldes også fraværet av en klar overordnet strategi for hvordan EØS-midlene skal kommuniseres bredt og hvor ansvaret for slik kommunikasjon skal ligge.

Som både intervjuene våre og en midtveisevaluering av kommunikasjon i EØS-midlene for periode 3 indikerer, kan det siste skyldes ulike oppfatninger om hva midlene er i FMO, Utenriksdepartementet og hos programpartnerne. Mens Utenriksdepartementet først og fremst er opptatt av den større sammenhengen EØS-midlene

inngår i og ser midlene som et verktøy i utenriks- og europapolitikken, ser mange i FMO og i partnerorganisasjoner midlene i et snevrere perspektiv, som et bidrag til å nå de overordnede målene om å redusere sosial og økonomisk ulikhet i Europa og styrke bilaterale relasjoner gjennom arbeid innenfor ulike sektorer og programområder. Om man ønsker bedre kjennskap til og kunnskap om EØS-midlene i den norske befolkningen og hos aktører utover de som involveres i konkrete aktiviteter finansiert av ordningen, bør det antakelig øremerkes ressurser til informasjonsarbeid hos norske programpartnere samtidig som det utarbeides en kommunikasjonsstrategi.

Litteratur

- Ecorys (2019, mars). *End Review of the EEA and Norway Grants 2009–2014. Rapid assessment: final report.*
- Estland (2016). *EEA Financial Mechanism: Final Strategic Report period 2009–2014*, Finansdepartementet.
- EU-byrået for grunnleggende rettigheter (2022, august). *EEA and Norway Grants funding and civic space – a brief assessment.*
- FMO (2016). *Guideline for strengthened bilateral relations. EEA and Norway Grants 2009–2014.* Godkjent av FMC 29/3-2012, revidert 28/1-2016.
- FMO (2017). *Bilateral Guideline. EEA and Norway Financial Mechanisms 2014–2021.* Godkjent av FMC 9/2-2017.
- FMO (u.å.). *Information and Communication Requirements, EEA and Norway Grants 2014–2021, Regulation on the implementation of the European Economic Area (EEA) Financial Mechanism (2014–2021), Annex 3.*
- Godal, Bjørn Tore (2019). «EØS — et tilbakeblikk», *Internasjonal politikk*, 77(4):341-349.
- Haugevik, Kristin (2017). «Diplomacy through the back door: Norway and the bilateral route to EU decision-making», *Global Affairs*, 3(3):277-291, DOI:10.1080/23340460.2017.1378586.
- Haugevik, Kristin & Græger, Nina (2019). «'Norsk utenrikspolitikk begynner i Europa': Arven etter Brende i europapolitikken», *Internasjonal politikk*, 77(4):220-229.
- Johnsen, Tom O. & Rieker, Pernille (2015). “The EEA and Norway Grants: A Source of Soft Power?”, *Journal of European Integration*, 37(4):417-432, DOI:10.1080/07036337.2014.987139.
- Melchior, Arne (2020). «Sjømatnæringen og Europa: EU-medlemskap, EØS eller NOEXIT?», kapittel 1 i Arne Melchior og Frode Nilssen (red.), *Sjømatnæringen og Europa: EØS og alternativene*, Universitetsforlaget.
- Regjeringen (2021a). *Hurdalsplattformen for en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, 2021-2025.*
- Regjeringen (2021b, 6. desember). «Hva EØS-avtalen omfatter». <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/hva-avtalen-omfatter/id685024/>, lest 10. november 2022.
- Regjeringen (u.å.-a). «EØS-midlene. Sammen om et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa», <https://eosmidlene.regjeringen.no/>, lest 1. oktober 2022.
- Regjeringen (u.å.-b). *EEA and Norway Grants. Priority sectors and programme Areas 2014–2021* (Blåboka).
- Riksantikvaren (u.å.). EØS-midlene. <https://www.riksantikvaren.no/arbeidsomrader/eos-midlene/#close%20title=>. Lest 16. desember 2022.
- Rye, Lise (2019). *Norge i Europa*, Fagbokforlaget.
- Stubholt, Liv Monica & Grønnbakk, Marius Torstensen (2019). «EØS-avtalens betydning for norsk regelutvikling – passiv resepsjon av fremmed rett eller aktiv europapolitikk?», *Internasjonal politikk*, 77(4):350-357.
- Sultana, Tasneem (2018). «EU-EFTA relations: An historical appraisal”, *Journal of European Studies*, 34(1):40-55.
- Sverdrup, Ulf (2019). «Introduksjon: 25 år med hardt EØS-arbeid: Fra venterom til permanent oppholdssted?», *Internasjonal politikk*, 77(4):331-340.

Effekter av EØS-midlene 2004–2021

På oppdrag fra Utenriksdepartementet redegjør notatet for EØS-midlene, som er Norge, Island og Liechtensteins bidrag til å redusere økonomiske og sosiale forskjeller i EØS-området. De 15 fattigste EU-landene har mottatt om lag 60 milliarder kroner siden 2004. EØS-midlene brukes også til å styrke de bilaterale relasjonene mellom Norge og mottakerlandene.

Notatet er en oppsummering av en lengre rapport, som finner at EØS-midlene kan vise til gode resultater i mottakerlandene.

Ordningen har også kommet mange norske deltakerinstitusjoner til gode, og den er et viktig instrument i norsk europapolitikk.

Borggata 2B
Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-notat 2023:02
ID-nr.: 10379